

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Музичука Олександра Миколайовича – на дисертацію **Ващіліна Романа Вікторовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю Національної поліції України»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

1. Актуальність теми дисертації. З огляду на те, що відбувається повномасштабна війна тоталітарного недемократичного режиму російської федерації проти українського громадянського суспільства, яке сповідує та бореться за ідеали свободи, демократії, подібна тематика є особливо актуальною. Особливо актуальною вона є тому, що стосується участі інститутів громадянського суспільства в діяльності органів державної влади, а в умовах дії воєнного стану контроль за правоохоронними органами стає важливішим набагато, ніж у «мирні» часи, оскільки правовий режим воєнного стану передбачає тимчасове обмеження певних прав громадян, надання правоохоронним органам додаткових повноважень, які їм не притаманні у «мирний» час. Важливо вивчати своєрідні запобіжники від деградації політичного режиму з демократичного до недемократичного, оскільки можливість цього зростає у зазначених умовах війни.

Тому вивчення реальних механізмів контролю інститутів громадянського суспільства за Національною поліцією України, пошук шляхів поліпшення форм участі у такому контролі не лише сприяє підвищенню рівня довіри до поліції через залучення громадян до взаємодії з поліцейськими, але й виконує важливу мету подальшого розвитку демократичного суспільства. Водночас створення демократичних прозорих правоохоронних органів є важливою вимогою Європейського Союзу щодо євроінтеграційних процесів. Дисертаційне дослідження Романа Ващіліна підіймає важливі питання поліпшення нормативно-правового регулювання інституту громадського контролю за діяльністю Національної поліції України, містить конкретні пропозиції із зазначеної проблематики.

Вище викладені обставини роблять дослідження Романа ВАЩІЛІНА практично значимим, а відтак й вкрай актуальним. Це підтверджується зокрема тим, що дисертація виконана відповідно до Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 526 від 10.07.2019 року, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженої Указом Президента України № 487 від 27.09.2021 року, а також в межах Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації свідчить про науково обґрунтований системний підхід автора до проблеми: аргументовано сформульована актуальність теми, досить чітко визначені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, комплексно підібраний необхідний для виконання цих завдань методологічний інструментарій. Робота складається зі вступу, трьох структурно-логічно пов'язаних між собою розділів, висновків, списку використаних джерел (202 позиції). Її матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяло розкриттю дисертантом взаємопов'язаних між собою теоретичних і практичних аспектів досліджуваної проблеми.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази дослідження; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження. Вдалий вибір методів дослідження, аналіз і синтез наукової літератури, нормативно-правових актів та узагальнення отриманої інформації з метою дослідження

адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю Національної поліції України в контексті українського державотворення, спрямованого на розбудову демократичної, людиноцентристської та такої, що захищає інтереси суспільства правоохоронної системи.

3. Достовірність та новизна висновків та рекомендацій. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується не тільки їх суто науковою значимістю, як певною системою здобутих дисертантом нових знань, що заповнюють деякі прогалини в адміністративному праві України, але й їх практичною витребуваністю на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення чинного національного законодавства в тій його частині, що стосується правового регулювання форм громадського контролю за діяльністю Національної поліції України. Проведена автором науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань здобувача, який здійснив вдалу спробу визначити адміністративно-правові засади державної реєстрації права власності та інших речових прав на нерухоме майно в Україні.

Варто зазначити, що проведене здобувачем дослідження адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю Національної поліції України здійснене вже на створеній його попередниками достатньо міцній науково-літературній базі у сфері адміністративного права.

Новизна дослідження полягає насамперед в тому, що дисертаційне дослідження є першою працею, яка комплексно та системно розглядає адміністративно-правові аспекти громадського контролю за діяльністю поліції з урахуванням особливостей його здійснення в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Дослідження є однією з перших наукових праць, у якій комплексно та системно проаналізовано адміністративно-правові аспекти громадського контролю за діяльністю поліції з урахуванням особливостей його здійснення в умовах дії правового режиму воєнного стану. В роботі коректно сформульовано

та актуалізовано наукове завдання, яке полягає у теоретичному узагальненні й новому осмисленні сутності відповідного правового інституту, виявленні проблем його нормативного закріплення та практичної реалізації, а також у розробленні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства, спрямованих на подолання дисбалансів у трансформації моделі взаємовідносин «людина – держава».

Автором на основі аналізу положень Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки обґрунтовано необхідність нормативного закріплення вимог до представників громадянського суспільства, які залучаються до здійснення громадського контролю; доцільність законодавчого обмеження участі в інститутах громадського контролю осіб, щодо яких встановлено факти колабораційної діяльності з державою-агресором, публічного заперечення територіальної цілісності України або глорифікації країни-агресора; необхідність впровадження фільтра правової доброчесності до суб'єктів громадського контролю як засобу нейтралізації гібридних загроз, що спрямовані на підрив довіри до правоохоронної системи через залучення недоброчесних осіб до наглядових механізмів. Вперше у межах дисертаційного дослідження обґрунтовано необхідність деталізації положень Закону України «Про Національну поліцію» щодо громадського контролю шляхом розроблення підзаконного нормативного акта, у якому має бути врегульовано типові форми контролю, його цілі, завдання, принципи, термінологічну базу, критерії ефективності, гарантії незалежності суб'єктів громадського контролю, а також встановлено правові обмеження щодо участі осіб, дії яких суперечать інтересам національної безпеки та демократичного правопорядку.

4. Загальна оцінка дисертаційної роботи та повнота викладу одержаних результатів в опублікованих працях. Основні положення роботи знайшли відображення у 4 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визнані як фахові з юридичних дисциплін, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних

конференціях. Оформлення дисертаційного дослідження зауважень не викликає.

Вищезазначене свідчить про те, що дисертаційна робота Романа ВАЩІЛІНА написана на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність. Автором сформульовані положення, що мають важливе значення для вдосконалення нормативно-правового регулювання громадського контролю за діяльністю Національної поліції України. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у: науково-дослідній діяльності – пропозиції та висновки щодо удосконалення форм громадського контролю за діяльністю Національної поліції України, які можуть бути основою для подальших наукових досліджень; законодавчій діяльності – для розробки і вдосконалення нормативних актів спрямованих на поліпшення нормативного регулювання громадського контролю за діяльністю Національної поліції України; практичній діяльності – для удосконалення форм контролю за діяльністю поліцейських та підвищення ефективності механізмів контролю; освітньому процесі – положення та висновки дисертації можуть використовуватися при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Актуальні проблеми захисту та дотримання прав людини в правоохоронній діяльності», «Поліцейська діяльність» у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ.

5. Зауваження до дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Романа Ващіліна, водночас вважаю за необхідне звернути увагу на питання, які могли би, на мою думку, слугувати предметом додаткових пояснень з боку дисертанта або ж дискусії при захисті дисертаційної роботи:

1. Так, у підрозділі 2.2 «Мета, завдання та принципи громадського контролю за діяльністю Національної поліції України» під час розкриття принципів громадського контролю доцільно було б не обмежуватися їх

теоретичною характеристикою, а доповнити виклад аналізом конкретних положень чинних нормативно-правових актів, які забезпечують практичну реалізацію зазначених принципів. Зокрема, варто чітко окреслити, які саме правові норми регулюють суспільні відносини у сфері громадського контролю за діяльністю Національної поліції України та яким чином вони кореспондуються з відповідними принципами, що дозволило б посилити прикладний характер дослідження.

2. У цьому ж підрозділі (2.2.) автором сформульовано перелік завдань громадського контролю, однак вони подані без прив'язки до конкретних суб'єктів контролю та форм їх реалізації, що ускладнює практичне сприйняття й застосування наведених положень.

3. У підрозділі 2.3 дисертантом детально окреслено наявні інструменти громадського контролю за діяльністю Національної поліції України та наведено широкий перелік форм і методів їх реалізації, однак аналіз має переважно описовий характер. Недостатньо чітко проведено концептуальне розмежування між формами та методами громадського контролю, а також не простежується логіка їх систематизації залежно від суб'єктів контролю, рівня їх інституційної організації та правових наслідків застосування. Крім того, окремі інструменти контролю розглядаються без належної оцінки їх реальної ефективності, проблем практичної реалізації та обмежень, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану.

4. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення інституту громадського контролю за діяльністю Національної поліції України» дисертант зосередився переважно на європейських моделях громадського контролю, що є цілком виправданим з огляду на євроінтеграційний курс України. Водночас поза увагою залишилися особливості здійснення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, функціонально та інституційно аналогічних Національній поліції України, у таких державах, як США, а також в окремих азійських країнах із усталеними демократичними режимами, що дозволило б розширити

порівняльно-правову базу дослідження, виявити альтернативні підходи до організації громадського контролю та більш змістовно обґрунтувати можливості адаптації окремих елементів зарубіжного досвіду до національної правової системи України.

5. Дисертаційне дослідження було б методологічно посилене у разі доповнення його результатами соціологічного опитування учасників громадського контролю за діяльністю Національної поліції України, що дозволило б врахувати їхню оцінку ефективності наявних форм контролю та обґрунтувати практичні напрями їх удосконалення.

В той же час наявність дискусійних положень характеризує насамперед складність і актуальність дослідженої теми та власний підхід дисертанта до її розгляду. В дослідженні авторів вдалося досягти його мети. Положення і висновки дисертації мають теоретичне і практичне значення для вдосконалення інституту громадського контролю за діяльністю Національної поліції України, а також для науково-дослідної і правотворчої діяльності та у освітньому процесі.

6. Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження. Зазначене підтверджується наявністю відповідних посилань на згадані автором по тексту літературних джерел, зокрема під час використання ідей, розробок, відомостей тощо.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Дисертація Ващіліна Романа Вікторовича на тему «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю Національної поліції України» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою працею, що пройшла належну апробацію, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що у сукупності розв'язують

конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні.

Викладене дозволяє зробити **загальний висновок** про те, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю Національної поліції України» є кваліфікованою науковою працею, виконаною здобувачем особисто, вирішує важливе наукове завдання, є актуальним, завершеним, таким що має теоретичну і практичну значущість і відрізняється науковою новизною. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Ващільн Роман Вікторович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент -

проректор

**Харківського національного
університету внутрішніх справ,**

Заслужений юрист України,

доктор юридичних наук, професор

Олександр МУЗИЧУК